

VLAAMS VRIJWILLIGERSBELEID

Advies 2016 -17 / 29.09.2016

INHOUD

- 1   Situering 3**
- 2   Beknopte inhoud..... 3**
- 3   Bespreking..... 3**
- 3.1   algemeen   3
- 3.2   geringe traditie   4
- 3.3   aanvullende werking   4
- 3.4   toegankelijkheid en empowerment   5
- 3.5   visie   5

1 SITUERING

Op 8 juli 2016 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het traject voor een gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid. Dit traject omvat een concreet actieplan in matrixvorm. De Vlaamse Woonraad werd verzocht advies uit te brengen over dit traject binnen het tijdsperspectief van drie maanden (uiterlijk tegen 1 oktober 2016). Voorliggend advies werd op 29 september 2016 goedgekeurd door de Vlaamse Woonraad.

2 BEKNOPTE INHOUD

Vlaanderen wil met betrekking tot het vrijwilligerswerk een visie en een beleid ontwikkelen. In het voorjaar van 2016 heeft de Vlaamse Regering de conceptnota inzake een gecoördineerd vrijwilligersbeleid goedgekeurd (VR 2016/2602). Hierin staan visieontwikkeling, betere ondersteuning en vorming van de vrijwilliger en een plan van aanpak voorop. De Vlaamse Regering stelt verder dat het vrijwilligersbeleid rond drie inhoudelijke assen moet worden opgebouwd, met name wetgeving en statuut, informatie en ondersteuning en (vermijden van) overregulering. Via overleg met belanghebbenden is de nota 'traject voor een gecoördineerd vrijwilligersbeleid' tot stand gekomen. In het traject komen de drie assen aan bod en worden een aantal concrete acties weergegeven die de verschillende beleidsniveaus bestrijken (in matrixstructuur).

De Vlaamse Woonraad onthoudt zich om in extenso de voorliggende acties of gehanteerde werkwijze te bespreken. De Raad wenst vanuit het beleidsveld wonen een aantal algemene aandachtspunten te formuleren omtrent aanpak en/of vrijwilligerswerk. Deze invalshoek kan met zich meebrengen dat de geformuleerde aandachtspunten niet generiek opgaan, maar wel van belang kunnen zijn binnen specifieke domeinen.

3 BESPREKING

3.1 ALGEMEEN

De Vlaamse Woonraad erkent het belang van het vrijwilligerswerk. Het zorgt voor dynamiek, engagement en verbondenheid in het (sociaal) weefsel van de samenleving. Binnen diverse beleidsdomeinen dragen vrijwilligers en verenigingen bij tot het welslagen van doelstellingen die verenigingen of burgers zich stellen. Men zet vrijwillig de schouders onder uiteenlopende initiatieven, wat globaal tot sociale, maatschappelijke en economische winst kan leiden. Ook op individueel vlak kan vrijwilligerswerk zin, betekenis en kansen bieden. Het persoonlijk engagement (van meer dan 750.000 Vlamingen) draagt dan ook ongetwijfeld bij tot een brede maatschappelijke meerwaarde. Vrijwilligerswerk heeft bovendien een signaalfunctie, en vaak worden problemen van hieruit gedetecteerd en aangemeld. Dit moet door het beleid op voldoende wijze worden gehonoreerd.

De overheid dient dan ook de meerwaarde van het vrijwilligerswerk te erkennen, te faciliteren en te stimuleren. In dit verband lijkt het de Raad legitiem en aangewezen om vanuit Vlaanderen een gecoördineerd vrijwilligersbeleid op te zetten. Hierbij is het volgens de Raad zinvol om vrijwilligers een behoorlijk statuut te verlenen en bestaande obstakels (zoals te strikte regulering) weg te werken. Anderzijds wenst de Raad te wijzen op mogelijke risico's van een al te homogene en geïnstitutionaliseerde aanpak van het vrijwilligerswerk, net omwille van de diversiteit en de specifieke eigenheid binnen het vrijwilligerswerk. Verder pleit de Raad voor voldoende begeleiding en vorming van de vrijwilligers, in het bijzonder wanneer wordt tussengekomen in maatschappelijk precaire situaties (zoals het mede begeleiden van kwetsbare mensen in hun moeilijke woonsituaties).

3.2 GERINGE TRADITIE

De Vlaamse Woonraad stelt vast dat er geen globale informatie bestaat over het aantal vrijwilligers dat actief is binnen het beleidsveld wonen. Hoe groot de inzet van vrijwilligers in activiteiten rond wonen is, kan bijgevolg moeilijk worden ingeschat. Toch is het duidelijk dat meerdere actoren binnen het beleidsveld mede een beroep doen op vrijwilligers. Zo zetten diverse sociale verhuurkantoren en huisvestingsmaatschappijen vrijwilligers in voor de uitvoering van specifieke taken. Ook armoedeverenigingen, sociale huurdersverenigingen en huurdersbonden¹, of andere verenigingen die rond wonen werken, steunen mede op vrijwilligers.

Algemeen wordt vanuit het beleidsveld wonen weinig tot geen aandacht geschonken aan het vrijwilligerswerk. Alvast is er geen specifiek sectoraal vrijwilligersbeleid uitgewerkt. Mogelijk kan een globaal gecoördineerd vrijwilligersbeleid het tij doen keren, en kan dit een steentje bijdragen tot het stimuleren van het vrijwilligerswerk in het beleidsveld wonen. Verder kan het in kaart brengen van het vrijwilligerswerk in deze beleidssector verhelderend werken, en desgevallend kunnen de redenen worden blootgelegd waarom geen traditie van een uitgebreid vrijwilligerswerk is opgebouwd (in tegenstelling tot bijvoorbeeld het beleidsdomein welzijn).

3.3 AANVULLENDE WERKING

Wonen is een grondwettelijk gewaarborgd recht. De overheid moet waken over de realisatie van dit grondrecht, en moet hiertoe het nodige initiatief en instrumentarium ontwikkelen. Hierbij wordt onder meer een beroep gedaan op huisvestingsactoren die specifiek worden omkaderd en geïnstitutionaliseerd (zoals de erkende sociale huisvestingsmaatschappijen). De Raad meent dan ook dat in de uitwerking van het beleid rond grondrechten de overheid en de geëigende actoren hun cruciale rol moeten blijven vervullen.

Vrijwilligerswerk moet in dit licht steeds als aanvullend gelden, en dit mag er niet toe leiden dat de overheid zich (ten dele) zou terugtrekken (cf. de evolutie in Nederland waar meer en meer structureel wordt geleund op de inzet van burgers in de uitvoering van maatschappelijke opdrachten). Vrijwilligers vormen een surplus en

¹Bijvoorbeeld betrokken de Vlaamse huurdersbonden in 2015 op structurele wijze 54 vrijwilligers in hun werking; zie ook jaarrapport <http://huurdersplatform.logodebut.com/wp-content/uploads/2016/05/Jaarrapport-2015-Vlaamse-Huurdersbonden.pdf>

bieden bovenop de overheidsinspanningen een meerwaarde. Zo worden op vlak van wonen vrijwilligers (en verenigingen) ingeschakeld om moeilijke woonsituaties te verhelpen of deze mee te begeleiden, maar dit mag geenszins de verantwoordelijkheid van de overheid doorkruisen om mensen met acute woonnoden te helpen. Volgens de Raad is het van belang dit onderscheid en deze verhouding strikt te blijven bewaken (in het bijzonder wanneer de realisatie van een grondrecht in het geding is).

In dit verband is het tevens van belang om het vrijwilligerswerk niet het karakter te laten aannemen van ‘bezoldigde activiteit’. In dit geval zou één of andere vorm van arbeidsrelatie kunnen ontstaan (wat volgens de Raad moeilijk te verzoenen valt met de eigenheid van het vrijwilligerswerk). Bovendien leidt bezoldiging tot een totaal andere context en debat (met andere uitgangspunten waar onder meer betaald vrijwilligerswerk in concurrentie komt met arbeid en de vrijwilligheid onder druk staat). De Raad vraagt bij het uitwerken van het gecoördineerd vrijwilligersbeleid rekening te willen houden met deze aandachtspunten en de eigenheid van het vrijwilligerswerk te willen respecteren.

3.4 TOEGANKELIJKHEID EN EMPOWERMENT

Het Vlaams woonbeleid richt zich vaak op kwetsbare en/of sociaal-economisch zwakkere huishoudens. De Raad weet niet of deze doelgroep in een evenredige mate terug te vinden is in de diverse vormen van vrijwilligerswerk (zowel binnen het beleidsveld wonen als daarbuiten). Het lijkt de Raad alvast nuttig om in het vrijwilligersbeleid extra aandacht te hebben voor kwetsbare huishoudens en mogelijke stimuli te ontwikkelen om hun betrokkenheid te versterken. Dit kan de emancipatie van betrokkenen bevorderen. Tevens komt het opnemen van engagementen in alle geledingen van de samenleving ten goede van een meer open en inclusieve maatschappij. De Raad vraagt om hieraan extra aandacht te willen besteden.

Binnen de sociale huisvestingssector bestaan huurdersverenigingen waar sociale huurders zich als vrijwilliger inzetten voor de verbetering van de sociale huurrelatie. Dergelijke verenigingen beogen een empowerment, en bevorderen de participatie en emancipatie van betrokken huurders. De Raad meent dat dergelijke verenigingen binnen de sector bijzonder waardevol zijn, en mogelijk tot voorbeeld strekken voor andere beleidsvelden. De Raad vraagt om in het gecoördineerd vrijwilligersbeleid bijzondere aandacht te hebben voor empowerment en participatie van kwetsbare huishoudens. Tegelijk pleit de Raad voor een blijvende professionele en duurzame omkadering van dergelijke initiatieven (wat onontbeerlijk is voor de optimale werking ervan).

3.5 VISIE

Zoals hoger gesteld kan de Raad de concrete aanpak en het actieplan gebaseerd op inhoudelijke assen moeilijk beoordelen (de expertise van de Raad ligt in het beleidsveld wonen zelf). Algemeen wenst de Raad het belang van een degelijk uitgewerkte visie te benadrukken, wat richtinggevend en bepalend is voor de verdere aanpak. De Raad waardeert dat een aantal elementen van de visie worden meegegeven, maar meent dat de visie aan het actieplan moet voorafgaan. De Raad vraagt dan ook werk te willen maken van de verdere uitwerking van de visie, en de acties in het traject hierop te willen aansluiten. Bij de strategische opties in de visie wordt de kwantitatieve toename van het aantal vrijwilligers vooropgesteld. Volgens de Raad is de

kwantitatieve toename niet noodzakelijk een indicator voor een kwaliteitsvolle vrijwilligerswerking, en dient de kwalitatieve verbetering van het vrijwilligerswerk te primeren. Verder is het de Raad niet duidelijk hoe de optie voor een transversale en intersectorale aanpak dient samen te gaan met de optie voor een afgestemde aanpak met het lokaal bestuursniveau.

